

توافقی بهتر با ایران قابل دستیابی است

به قلم مایکل سینگ (/fa/experts/maykl-syng-0/)

۱۵ نوامبر ۲۰۱۹

همچنین دست‌یافتنی به

/ (English (/policy-analysis/better-iran-deal-within-reach

العربية (/ar/policy-analysis/atfaq-afdl-m-ayran-fy-mtnawl-alyd/)

درباره نویسنده

مایکل سینگ (/fa/experts/maykl-syng-0/)

مایکل سینگ هموند پژوهشی ارشد لین-سویگ (Lane-Swig) و مدیرعامل انستیتو واشنگتن است

مقاله‌ها و دیدگاه‌ها

درحالی‌که تهران شکیبایی اروپا را می‌آزماید واشنگتن فرصت دارد یک جبهه متحد شکل دهد برخی تحریم‌ها را به صورت مشروط سبک‌تر بگیرد و ایران را وادار به بازگشت به میز مذاکره کند

وقتی که دولت دونالد ترامپ رئیس‌جمهور آمریکا در ماه می سال گذشته با این ادعا که صادرات نفتی ایران را به صفر می‌رساند کارزار «فشار حداکثری» خود را آغاز کرد طولی نکشید که تهران با افزایش تنش به شیوه خود پاسخ داد. ایران از قراری که گزارش‌ها می‌گویند از آن زمان به خطوط لوله نفت تانکرها و یکی از بزرگترین پالایشگاه‌های نفتی در عربستان سعودی حمله کرده است اقداماتی که نه تنها افزایش شدید قیمت نفت را در پی آورده بلکه افزایش نگرانی‌ها از شروع جنگی جدید در خاورمیانه را هم موجب شده است. ایران همچنین بارها شرایط اصلی توافق هسته‌ای سال ۲۰۱۵-معروف به برنامه جامع اقدام مشترک یا برجام- را نقض کرده است توافقنامه‌ای که به دنبال محدود کردن فعالیت‌های هسته‌ای این کشور بود و دولت ترامپ در سال ۲۰۱۸ از آن کناره‌گیری کرد.

تهران احتمالاً قصد داشت با این اقدامات ایالات متحده را ترغیب به تجدیدنظر در کارزار تحریم‌های خود علیه ایران کند و سایر کشورهای عضو برجام را نیز وادار تا از واشنگتن بخواهند که نرمش نشان دهد. برای مدتی ایران بر این گمان بود که رویکردش جواب می‌دهد: امانوئل مکران رئیس‌جمهور فرانسه و بوریس جانسون نخست‌وزیر بریتانیا هر دو تلاش کردند تا توافقی را طراحی کنند که در آن ایران در ازای لغو تحریم‌ها باری دیگر به رعایت برجام بازگردد. از قراری که گزارش‌ها آوردند چنین معامله‌ای در ماه سپتامبر و در دقیقه نود از دستور خارج شد چون ایران خواستار آن شد که تحریم‌ها پیش از دیدار پیشنهادی میان رئیس‌جمهور ترامپ و رئیس‌جمهور روحانی در مجمع عمومی سازمان ملل لغو شود. اما حالا ایران ممکن است از حدود مورد انتظار فراتر رفته باشد. در ۹ نوامبر ایران اعلام کرد که قصد دارد غنی‌سازی اورانیوم را در یکی از تاسیسات زیرزمینی خود از سر گیرد و نیز به روند غنی‌سازی اورانیوم در دیگر تاسیسات خود شتاب بخشد. در واکنش به این تصمیم امضاکنندگان اروپایی برجام تهدید کرده‌اند که تحریم‌ها را دوباره اعمال می‌کنند.

در حالی‌که ایران صبر اروپایی‌ها را می‌آزماید ایالات متحده فرصت دارد که جبهه متحدی با شرکای سابق اروپایی خود برای اعمال فشار بر ایران و بازگشت این کشور به پای میز مذاکره تشکیل دهد. آنها باید مشترکاً یک پیشنهاد صریح ارائه دهند: به طور سازنده همکاری کنید تا در طول مذاکرات پیرامون یک توافق جدید برخی تحریم‌ها تعلیق شود. اما اگر ایران بر ادامه گسترش فعالیت‌های هسته‌ای اصرار ورزد و از پذیرش مذاکرات جدید با هدف تقویت برجام خودداری کند آن‌گاه اروپا در اعمال دوباره تحریم‌هایی که بر اساس برجام لغو شده به ایالات متحده خواهد پیوست.

تشدید فشار تحریمی

در نخستین سال پس از خروج ایالات متحده از برجام ایران از اینکه منتظر پایان دولت ترامپ بماند راضی به نظر می‌رسید. این کشور در واکنش به تشدید فشار ایالات متحده سعی کرد کشورهای اروپایی را به مخالفت با بازگشت تحریم‌های ثانویه آمریکا برانگیزد. تحریم‌هایی که شرکت‌های خارجی را به دلیل تجارت با بانک‌های ایرانی تنبیه می‌کرد ولی تا مدتی به ایران اجازه می‌داد که نفت خود را بفروشد. با این حال هنگامی که سیاست ایالات متحده در مورد از بین بردن کامل امکان صادرات نفت ایران جدی شد این کشور نیز راهبرد خود را تغییر داد.

در شش ماه گذشته تهران چهار گام تحریمی برای توسعه فعالیت‌های هسته‌ای خود برداشت که هر گام برای نقض یک یا چند ماده برجام طراحی شده بود. در تاریخ ۸ می ایران اعلام کرد که دیگر به محدودیت وضع‌شده در برجام روی ذخیره اورانیوم غنی‌شده با خلوص پایین پایبند نیست. سپس در ۷ جولای مقامات ایرانی گفتند که اورانیوم را با غلظت ۴۵ درصد غنی خواهند کرد که از محدودیت ۳۶۷ درصد مقرر شده در برجام بالاتر است. در تاریخ ۶ سپتامبر آنها اعلام کردند که تحقیقات خود را در زمینه سانتریفیوژهای پیشرفته و توسعه این دستگاه‌ها سرعت می‌بخشند امری که در نهایت می‌تواند ایران را قادر سازد فرایند غنی‌سازی اورانیوم را سریع‌تر و با تعداد سانتریفیوژهای کمتر انجام دهد و در نتیجه شمار تجهیزات کاهش می‌یابد و تاسیسات کوچکتری لازم خواهد بود که مخفی کردن آنها هم آسان‌تر است. سرانجام در ۹ نوامبر ایران اعلام کرد که غنی‌سازی اورانیوم را در سایت زیرزمینی فردو از سر گرفته است.

ابتدا به نظر می‌رسید اقدامات ایران به منظور حفظ و نه تضعیف برجام طراحی شده است. به گفته انستیتوی علوم و امنیت بین‌المللی

<http://isis-online.org/isis-reports/detail/new-estimates-of-irans-breakout-capabilities-at-declared-sites-using-a->

(new) سه گام اول ایران نه تنها برگشت‌پذیر بود بلکه می‌توان گفت محدود بود و «زمان گریز» ایران را تقریباً دو هفته کاهش می‌داد. زمان گریز زمان لازم برای تولید اورانیوم کافی غنی‌شده با عیار بالا به منظور کاربرد تسلیحاتی است.

اما تشدید فعالیت هسته‌ای اخیر ایران زنگ خطرهای بیشتری را به صدا درآورده است. تاسیسات فردو جنجال‌برانگیز است چرا که به منظور اجتناب از ردیابی و حمله طراحی شده است. چند روز پس از اعلام ایران در مورد از سرگیری غنی‌سازی در این تاسیسات یک مقام این کشور تأیید کرد که تهران دیگر به تعهد خود در برجام برای تبدیل این مرکز به یک مرکز تحقیقاتی فیزیک پایبند نیست. این مقام مسئول همچنین تهدید کرد که ایران ممکن است تلاش‌های خود را برای کاهش خطر گسترش سلاح‌های هسته‌ای – که از رآکتور آب سنگین اراک متصور است – متوقف کند. افزون بر این اطلاعات منتشر شده از سوی آژانس بین‌المللی انرژی اتمی نیز حاکی از آن است که روند غنی‌سازی اورانیوم در ایران – که تا پیش از این بالاتر از حد مجاز در برجام اما بسیار پایین‌تر از ظرفیت ایران بود – سرعت یافته و زمان تخمینی (<http://isis-online.org/isis-reports/detail/iaea-iran-safeguards-report-analysis>) گریز ایران یعنی ۸ تا ۱۲ ماه را به ۶ تا ۱۰ ماه کاهش داده است. این نیز برآورد انستیتوی علوم و امنیت بین‌المللی است.

با این حال به نظر می‌رسد اقدامات ایران در این مرحله برای تولید سلاح هسته‌ای طراحی نشده بلکه برای جلب توجه ایالات متحده و اروپاست. تهران به دنبال آن است که آمریکا را مجبور کند فشار تحریم‌های حداکثری‌اش را کاهش دهد و از اروپا می‌خواهد تا از این پیام به واشنگتن حمایت کند. از جهتی این امر به مثابه ایجاد بحران به منظور کسب صرفاً امتیاز بازگشت به وضعیت قبلی است. تاکتیکی که دولت کره شمالی مطمئناً با آن آشناست.

رویکرد تهران نشان می‌دهد که برجام را در خدمت منافع خود می‌داند و از این‌رو برای حفظ آن ارزش قائل است. اما این رویکرد نشان نمی‌دهد که تهران متعهد به محدود کردن فعالیت هسته‌ای خود و یا شفافیت درباره آن باشد. طی دو سال گذشته مأموران اطلاعاتی اسرائیل اسنادی از «آرشیو» تحقیقات ایران در زمینه سلاح‌های هسته‌ای و نیز امکانات اعلام‌نشده‌ای را در تورقوزآباد افشا کرده‌اند. ادعا بر این است که ایران مواد هسته‌ای خود را در آن محل ذخیره می‌کرده است. هیچ‌کدام از این مکان‌ها برای آژانس بین‌المللی انرژی اتمی شناخته شده نبود. ایران بر خلاف همیشه که نقض تحریمی شرایط اصلی برجام را در بوق و کرنا می‌کرد نه تنها از تأیید این فعالیت‌ها خودداری کرد بلکه وقتی اسرائیل از وجودشان خبر داد بنا به گزارش‌ها تلاش کرد آنها را مخفی کند. گزارش‌های نظارتی (<http://isis-online.org/iaea-reports/detail/verification-and-monitoring-in-the-islamic-republic-of-iran-in-light->) **(015)** آژانس بین‌المللی انرژی اتمی نشان می‌دهد که همکاری ایران با تحقیقات آژانس در خصوص این مسئله رضایت‌بخش نبوده است.

سنجش شکلیابی

کشورهای اروپایی عضو برجام اتحادیه اروپا و کشورهای عضو گروه موسوم به E3 یعنی فرانسه آلمان و بریتانیا در واکنش به اقدامات تحریک‌آمیز مکرر ایران جز محکوم کردن آن کار دیگری نکرده‌اند. این امر بخشی به این دلیل است که آنها آمریکا را در ایجاد این بحران به خاطر خروج‌اش از برجام مقصر می‌دانند و دلیل دیگر اینکه این کشورها امیدوار بودند که بتوانند این توافق را حفظ کنند و هراس داشتند که تنبیه ایران فقط باعث تشدید تنش شود. اما این محاسبات ممکن است تغییر کند. به دنبال تشدید فعالیت‌های

هسته‌های اخیر ایران اتحادیه اروپا هشدار داد که اقدامات جنجالی بیشتر می‌تواند به کلید خوردن «مکانیسم ماشه» برجام بینجامد – اولین گام در فرایندی که می‌تواند به بازگشت تحریم‌ها منجر شود. ❖

RECOMMENDED

BRIEF ANALYSIS

[Iran Takes Next Steps on Rocket Technology](#)

فوریه ۲۰۲۲ ۱۱

Farzin Nadimi

[\(/policy-analysis/iran-takes-next-steps-rocket-technology\)](#)

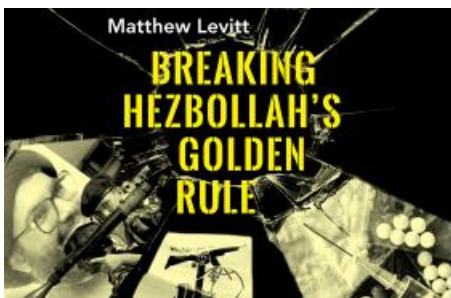
BRIEF ANALYSIS

[Saudi Arabia Adjusts Its History, Diminishing the Role of Wahhabism](#)

فوریه ۲۰۲۲ ۱۱

Simon Henderson

[\(/policy-analysis/saudi-arabia-adjusts-its-history-diminishing-role-wahhabism\)](#)

ARTICLES & TESTIMONY

[Podcast: Breaking Hezbollah's Golden Rule](#)

فوریه ۲۰۲۲ ۹

Matthew Levitt

[\(/policy-analysis/podcast-breaking-hezbollahs-golden-rule\)](#)

TOPICS

[\(fa/policy-analysis/mn-ashah/\) منع اشاعه](#)

[\(fa/policy-analysis/anrzh-y-w-aqtsad/\) انرژی و اقتصاد](#)

[\(fa/policy-analysis/syast-amryka/\) سیاست آمریکا](#)

REGIONS & COUNTRIES

[\(fa/policy-analysis/ayran/\) ایران](#)